

vérségi eredet és környezethatás jellegében elsősorban magyar, lehet a vallás bármilyen, lehet még az öntudat is nem magyar, csak a nép önmaga lényegének felismerésén fog múlni, hogy ez a tömeg vallásra és nyelvre való tekintet nélkül ismét a magyar életközösséghez tartozónak fogja érezni magát. Állításom ma még optimisztikusnak, sőt talán fantasztikusnak látszik, de aki ismeri a népek érzelmevilágának kialakításában a koreszmék erejét, ezt nemcsak nem lehetetlennek, de magától értetődőnek fogja találni. Csak idő, türelem és a nép szeretete kell hozzá.

KÁSZONYI FERENC

DÉL-DOBRUDZSA

HUSZONHÉT ÉVI ROMÁN URALOM UTÁN Dél-Dobruzsza ismét visszatért Bulgáriához, amellyel századokon keresztül szoros népi és gazdasági kötelékek fűzték össze.

Ezt a mintegy hét és félezer négyzetkilométernyi területet, amelyen az uralkodó nemzetiség mindig a bolgár volt, Románia a tízes évek elején szakította el anyaországától. Bulgária akkor vívta élethalál-harcát Szerbiával, Görögországgal és Törökországgal s szorongatott helyzetében nem tehetett mást, teljesítenie kellett a román követeléseket. De sohasem nyugodott bele Dél-Dobruzsza elvesztésébe. Nagyrészt ezért lépett be a világháborúba is, de a párizskömyéki békeértekezleten jóvátétel helyett további megcsonkításban volt része. Két évtized alatt nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy sérelmére felhívja a világ figyelmét, de a jóvátételre csak akkor gondolhatott, amikor a tengelyhatalmak fokozódó befolyáshoz és súlytöbbletbe jutottak a nemzetközi életben.

1939 tavaszán végre a nyugati nagy demokráciák is foglalkozni kezdtek a bolgár kérdéssel. Anglia, hogy ezt az országot is bevonhassa németellenes bekerítő gyűrűjébe, minden áron megegyezést akart létrehozni Bulgária és Románia között. Románia azonban ekkor még eléggé kedvező külpolitikai helyzetben volt s így különösen amikor elnyerte az angol szavathoz is, hallani sem akart többé bármiféle engedményről Bulgária irányában. Bulgária azonban továbbra is kitarzott: gondosan ápolta jóviszonyát a tengelyhatalmakkal s jórészt ennek, valamint a megváltozott világpolitikai helyzetnek köszönhetően, hogy, amikor Németország nagy nyugati győzelmei után Délkelet-Európában Olaszországgal együtt a sürgős problémák elrendezéséhez láthatott, Beszarábiának Szovjetországhoz való csatlakozása után Bulgáriát is hozzásegíthette jogos igényeinek teljesüléséhez.

A bolgár-román tárgyalások kezdetben úgy indultak, hogy a megegyezés igen rövid idő alatt létrejön. Később azonban román részről fokozatos nehézségeket támasztottak, amiknek végül is a román belpolitikai átalakulás vetett véget. Több mint egy hónapi szakadatlan tárgyalás után szeptember 7-én Krajovában aláírták a szerződést, amely visszaadja Bulgáriának a teljes Dél-Dobruzsát, pontosan 7525-4 négyzetkilométernyi területet. Az Észak-Dobruzsának nevezett vidék, amely a déli résznél kétszer nagyobb, továbbra is Románia birtokában marad. Noha ez a terület a bolgár-török háború után, 1878-ban szintén Bulgária akarata és tiltakozása ellenére került Romániához, — a berlini kongresszus ezzel kárpótolta a románokat Beszarábiáért, amelyet Oroszországnak ítélt — Bulgária önként lemondott róla, nemcsak most, hanem már a berlini döntés után. Nem követelte vissza a balkáni háborúk idején sem, egyrészt békeszeretetből, a két nép közti jóviszony megeremtéséért, azonkívül abból a megfontolásból kifolyólag,

hogy három szomszédjával való harcában szüksége van Románia jóindulatára. (Ez a reménye, mint a déldobrudzsaí kérdés története bizonyítja, már az első alkalommal sem vált be.) Elismerte, hogy a románoknak nélkülözhetetlen Észak-Dobrudzsa birtoklása a tengerrel való összeköttetésük, kereskedelmi forgalmuk és tengerentúli kivitelük érdekében. Pedig történelmi vagy népi jogai erre a területészre vonatkozólag sem hiányoztak.

1878-ig tudvalevőleg egész Dobrudzsa Bulgáriához tartozott, akár függetlenül, akár a török fennhatóság alatt. A Balkánra érkező bolgárok 673-ban itt alapították az első bolgár államot. Ez volt az a mag, amely körül a későbbi bolgár *nemzet* kialakult. A bolgár *népelem* az állandó török betelepítés és üldöztetés ellenére is mindig uralkodó nemzetiség maradt itt s túlsúlyát a román uralom sem tudta megszüntetni. Észak-Dobrudzsában a berlini kongresszus idejében a közel 16 ezer négyzetkilométernyi területen 150 ezer lakosból 100 ezer bolgár volt. Mégis Bulgária politikai realizmusból, józanul leszámolt igényével. Nem mondott le azonban Dél-Dobrudzsáról, amelyre elengedhetetlenül szüksége volt: főként gazdasági szempontból, amivel a románok elsősorban katonai, hadászati szempontokat állítottak szembe.

A Duna és a Fekete-tenger közt elterülő, csizmaalakú Dobrudzsatartományból az a rész került most vissza a krajovai megegyezéssel Bulgária birtokába, amelyet a csizma „lábfejének“ neveznek. Négyzetes, vagy inkább szabálytalan téglalapalakú terület ez, amelynek csak két oldalról van természetes határa: északnyugatról, itt a Duna határolja és keletről, ahol a Fekete-tenger mossa partjait. Északkeleten, illetve délen az 1878-ban, illetőleg az 1913-ban megvont határig terjed. Az új bolgár-román határ Silistrától északra a Dunánál kezdődik és a Fekete-tengernél, nyolc kilométernyire Mangaliától délre végződik. Földrajzilag is különálló táj Romániától: nemcsak a Duna vonala választja el innen, hanem a felszín különbözősége is. Míg a Duna balpartján elterülő román vidék alacsony síkfölde, Déldobrudzsa magasabb, 2—300 méterig emelkedő, kis dombokkal tarkított, lapályos táj, amely Bulgáriával alkot összefüggő tájegységet. Földjének nagy része mezőgazdasági művelésre igen alkalmas terület; 88-24 %-át művelik is. A földművelés fejlettsége a bolgár anyaország és a román terület mellett egyenesen szembeszökő. Míg az anyaországban még nagyrészt a kezdetleges faeke járta, Dél-Dobrudzsában már régóta a vaskét használták, azonkívül nagyszámban alkalmazták a különböző modern mezőgazdasági gépeket is. Fogalmat alkothatunk magunknak a tartomány mezőgazdasági fejlettségéről, ha elgondoljuk, hogy míg Dél-Dobrudzsa felszíne csak 7-8%-a Bulgáriáénak s művelésre alkalmas földje Bulgáriáénak csupán 8-3 %-a, addig megművelt területe Bulgária megművelt területeinek több, mint 12 %-át teszi ki.

Dél-Dobrudzsa Bulgária magtára volt, míg el nem csatolták s most ezt a szerepét újból átveszi. Búzatermése az anyaország összes búzatermésének 16%-át teszi ki, ugyanakkor, amikor Románia búzatermésében csak elenyésző, alig egy százalékot képvisel. Főterménye a búza és az árpa, ebből sokat exportál is. Bulgária kiviteli feleslege Dél-Dobrudzsa visszacsatolásával hozzávetőleges becslés szerint 80 ezer tonna búzával, 60 ezer tonna árpával és 50 ezer tonna kukoricával emelkedik. A visszacsatolással Bulgária takarmányellátása is jelentősen megjavul. Erősen fejlett az állattenyésztése is (különösen nevezetes a déldobrudzsa lófajta), ez az anyaországhoz képest igen kedvező arányszámot mutat. Bulgária, míg a tartomány az övé volt, állami támogatással, tőkével, különböző akciókkal sietett a déldobrudzsaí mezőgazdaság fejlesztésére. A román uralom alatt erős visszaesés következett be, egyrészt, mivel Romániának nem állt érdekében a terület gazdasági értékének emelése, — hiszen csak hadászati okokból volt rá szüksége — másrészt a régi birtokosok nagyszámú kiüldözésével és az új telepítésekkel erősen megzavarta a gazdasági élet nyugodt fejlődését. Bulgáriára azonban mindig

súlyos és kiheverhetetlen csapást jelentett „megtáráának elvesztése. A veszteséget fokozta, hogy Dél-Dobrudzsa elszakításával két fontos kikötője, a dunai Ruszcsuk és a feketetengeri Várna gazdasági „hinterland“ nélkül maradt, mert a tartomány e két kikötőn keresztül bonyolította le forgalmát, rajtuk keresztül élt, lélezett, iparcikkokkal ők látták el, termékeit nagy mennyiségben azok vették át.

Romániának nem gazdasági szempontból volt szüksége erre a területre s ezt a megelőző sajtóhadjárat során, a Dél-Dobrudzsáért tartott népgyűléseken, a propagandairatokban, előadásokon, a diplomataék emlékirataiban nem is titkolták. Néhol egy-két érv ugyan ezzel is megpróbálkozott, de hangjuk elveszett abban az egyöntetű és hatalmas érvorkeszterben, amely stratégiai okokból követelte az 1878-i román-bolgár határ kiigazítását. Gazdaságilag Dél-Dobrudzsa amúgysem volt nélkülözhetetlen Románia számára s nem lesz a jövőben sem, ezt maguk a románok sem tagadták soha. Mint termő terület, kiesése nem súlyos és nem helyrehozhatatlan; mint összekötő terület a tenger felé, szintén nem jelentős, hiszen erre Észak-Dobrudzsa sokkal megfelelőbb. Ott, ahol a Duna folyama közel ér a tengerhez, fel egészen a Duna deltájáig, Dobrudzsa román terület s az marad továbbra is.

De nem volt rá szüksége népi szempontból sem, mert Dobrudzsa déli szögletében a lakosság mindenütt bolgár többségű. Az 1910-i, legutolsó bolgár népszámlálás szerint a népesség megoszlása a következő: 134.000 bolgár, 106.000 török, 12.000 cigány, 12.000 tatár, 6000 román és 10.000 egyéb nemzetiségű. A lakosság, mint látható, eléggé kevert. A törökök nagy száma, valamint a lakosság mozaik-tömbje onnan ered, hogy Dobrudzsa török vég volt, amelyet az orosz veszély miatt zsúfoltak tele mindenféle nemzetiséggel. A csekélyszámú románság csak a századforduló után kezdett beszivárogni a területre: nagyrészt a román hadsereg szökevényei voltak. Népi szempontokra tehát a Regátban nem hivatkozhattak a dobudzsai déli résszel kapcsolatosan. De nem is hivatkoztak, hiszen őket ez a vidék főként hadászati okokból érdekelte: ebben a tekintetben azonban elkövettek mindent, hogy a külföldet követelésük jogosságáról és halaszthatatlanságáról meggyőzzék.

A tizes évek elején forrongásban volt az egész Balkán-félsziget. A török uralom felszámolása rohamléptekkel haladt előre s a felszabaduló területeken nagy vetélkedés indult meg. Az első balkáni háborúban Szerbia, Görögország és Bulgária még együtt harcolt Törökország ellen, de azután a zsákmányon nem tudtak megegyezni s a három szövetségstárs között harcra került sor, amelybe török részről is beavatkoztak Bulgária ellen. Románia megfigyelő magatartást foglalt el és „teljes semlegességet“ fogadott, de már a háború elején hatalmas sajtóhadjárat kezdődött a román lapokban s sorozatos népgyűléseken követelték, hogy „ki kell igazítani“ a román-bolgár határt. Es pedig — mint a különböző érvek kifejtették — azért, hogy Észak-Dobudzsát katonai szempontból jobb helyzetbe hozzák s megvédhessék a bolgár irredentizmus ellenében. Bulgáriának — mondták — a berlini kongresszus olyan határt biztosított, amely stratégiai szempontból a legkedvezőbb s állandó fenyegetést jelent a Dunát és a feketetengeri Konstanzt összekötő fetesti-csernavodai vasútvonalra, de magára Konstanza kikötőjére is. Az északdobudzsai tartomány a román érvelés szerint csak úgy védhető meg sikeresen, ha a határt 6—700 kilométerrel dél felé kitolják. A kedvező hadászati helyzethez azonban kívül elengedhetetlen a bolgár dunamenti Silistra kikötőváros birtoklása is, amelyet Bulgária évek munkájával jelentékenyen megerősített s ahová román részről hidat akarnak építeni, hogy megkönnyítsék a román csapatok szállítását a bolgár határ felé. A terület másik

kikötővárosának, a feketetengeri Balcsiknak a birtoklását is elengedhetetlennek mondták, és pedig azért, mivel Romániának szüksége van a tenger partján egy megfelelő katonai kikötőre, mert csak így tudják megvédeni Konstanzt és Mangaliát.

Jellemző, hogy amikor hozzájutottak a kívánt területhez, az eredeti tervekből semmi sem valósult meg. Nem készült el a katonai híd Silistránál, nem építették ki a balcsiki katonai kikötőt, mert angol és francia javaslatra egészen másutt és csak 1939-ben készítették el. Bebizonyult, hogy a bolgár ellenvetéseknek van igazuk, amelyek azt állították, hogy a határkiigazításra a románok csak azért törekednek, mert kezükbe akarják keríteni a jól megerősített Silistrát és Balcsikot. Az utóbbit főként azért, mivel erről a közelben fekvő Várna kikötője könnyen és hatásosan ellenőrizhető. Nem volt szerencsénk a románoknak azzal az érveléssel sem, hogy ha Dél-Dobrudzsát megkapják, az északi vidék biztosítva lesz minden bolgár megrohanás ellen. Erre az állításra élénken rácafoltak az 1916 szeptemberi események, amikor Románia és Bulgária között is kitört a háború és a bolgár csapatok könnyűszerrel vonultak be a tartomány belsejébe. A kiigazított határ nem tudta megvédeni a konstanzi kikötőt, sem a hozzávezető fontos vasútvonalat. Ennek ellenére a világháború után a békeértekezleten Bratianuék ösztönzésére ugyanezért adták oda újból Dél-Dobrudzsát a románoknak. Pedig még maga Tardieu és békecsináló társai, valamint az amerikai küldöttség is a bolgár jóvátétel mellett foglalt állást, de Mária román királyné befolyása végül is győzött.

A tízes évek elején megindult Dél-Dobrudzsáért folyó harcban kezdetben csak magánszemélyek, újságírók és buzgó egyetemi profeszszorok vettek részt. Később már a politikai élet szóvivői is szerepet kértek a propagandamunkából, majd nemsokára a román kormány köréből is nyíltan kifejezést adtak annak a kívánságnak, hogy Bulgária a román jóindulatú semlegesség (?) fejében járuljon hozzá némi határkiigazításhoz. A követelés alátámasztására a román kormánykörök és a román diplomácia sem tudott más érvet felhozni, mint katonai természetűt. Azokban az utasításokban például, amelyeket a román külügyminiszter 1912 decemberében a londoni román követnek küldött a bulgáriai megbízottal való tárgyalásokra, kifejtik, hogy a bolgároknak biztosítékot kell adniok a jövőre vonatkozólag baráti érzelmeikről és Dobrudzsza biztonsága érdekében hozzá kell járulniok bizonyos határmódosításhoz. A bolgár kormánynak ekkor már akarva-nem akarva el kellett szánnia magát a románoknak adandó engedményre. A bolgár és a román megbízottak között hosszas tárgyalások kezdődtek az angol fővárosban, amelyek 1913 januárjában megegyezéssel végződtek. Az aláírt jegyzőkönyvben Bulgária beleegyezett bizonyos területi módosításba.

Románia azonban, amikor megindul a második balkáni háború, már nem elégszik meg az elért eredménnyel, többet követel, egész Dobrudzsát kívánja. Minél előnytelenebb helyzetbe kerül Bulgária, követelése annál nyíltabb, annál erőszakosabb. A bukaresti kormány jegyzékkel fordul a hat nagyhatalomhoz s ebben már Silistrát és Balcsikot is magának követeli. Érvei ugyanazok, amelyek odáig „felelőtlen” magánszemélyek cikkeiben és előadásaiban szerepeltek. 1913 nyarán pedig, amikor a három fronton küzdő bolgárok feje fölött összecsapnak a hullámok, Románia beavatkozik a háborúba és bevonul Dél-Dobrudzsába. Ellenállásra persze alig talál, a bolgár hadsereg más frontokon van elfoglalva; így azután a román megszállóknak könnyű dolguk van, kezükbe kerítik az egész területet és júliusban Bukarestben ők diktálják a békefeltételeket a bolgár kiküldötteknek. Érdekes, hogy a foglalást meg sem próbálják igazolni a nép döntésével, szigorúan tartózkodnak attól, hogy népszavazást tartsanak. A kétszázaléknyi román lakossággal ez vajmi nehezen is ment volna.

Arra valók voltak azonban a különböző kisebbségellenes eszközök és módszerek, hogy a tartomány nemzetiségi arányát megváltoztassák a román-

ság előnyére. Hamarosan megindul a román telepések áramlása Dél-Dobruzsába: ideális terület volt ez ahhoz, hogy vele a román paraszt földéhségét lecsillapítsák. Az a bolgár ellenvetés, hogy a katonai célokon felül a szociális elégedetlenség levezetésére volt szükség Dél-Dobruzsára, hamarosan beigazolódott. Románia ekkor az 1907-ben lezajlott parasztlázadás után, de még az 1921-ben véghezvitt földreform előtt állott. A parasztság megfélemlítve, némán tűrt, de a hozzáértők tudták, hogy a nagy szociális nyugtalanságot sokáig lekötve tartani nem lehet. „Kitűnő megoldásnak látszott, — írja a déldobruzsai kérdés legavatottabb bolgár ismerője, Ivan St. Pénakof legutóbb megjelent könyvében, amelyből cikkünk nemzeti-ségi és gazdasági adatait is merítettük¹ — hogy a földéhes román parasztságot a mezőgazdasági szempontból annyira fejlett, jól művelt, karbantartott, szántóföldjeiről messze földön híres Dél-Dobruzsából elégtésék ki, hogy így a nagybirtokosok továbbra is zavartalanul megőrizhessék nagy latifundiumaikat“. A háborúba való beavatkozást sürgetők körében felülő volt a sok nagybirtokos, a mozgalom mögött ott állt maga Cantacuzino herceg, a leggazdagabb román nábob, akinek egyedül 200.000 hektár földbirtoka volt.

A dobruzsai bolgár parasztnak tehát el kellett költöznie ősi földjéről, földönfutóvá kellett lennie, hogy a román nagybirtokok sértetlenül maradjanak és a romániai földkérdés megoldását minél tovább elodázhassák. A bolgár birtokosok kiforgatására két megfelelő eszközt talált a román kormányzat: az ingatlanok igazolására vonatkozó rendelkezést, valamint a földreformtörvényt. Az első rendelkezés különösen hatásos volt: sikerült az öslakosság földtulajdonának kétharmadát megszerezni vele. Az 1914 április i-i törvényben elrendelték, hogy valamennyi birtokosnak igazolnia kell földjéhez való jogát. Hogy mit jelentett ez a gyakorlatban, érthetővé válik, ha meggondoljuk, hogy Dél-Dobruzsában a török uralom alatt nem voltak telekkönyvek. Az öslakosságnak nehezen lehetett előkeríteni olyan iratot, amely jogát az ősi földhöz megfelelően bizonyította volna. Viszont ennek az Öslakosságnak — különösképpen a bolgárságnak — a kezén volt a megművelt területek háromnegyedrésze. Az igazolás különben is annyi formalitással, megtorlással, rövid határidővel járt, hogy a déldobruzsai öslakosság rövid úton elvesztette földvagyonát hetven százalékát. Meg kell még említeni, hogy az igazolással egyidejűleg mindenkinek át kellett adnia telepítési célokra birtoka egyharmadát. Ilyen igazolást három ízben rendeztetett a román kormány: először 1914-ben, de akkor az összes benyújtott iratok elvesztek; másodsor 1921-ben, akkor viszont egy újabb törvény gyökeresen más rendelkezéseket hozott s a lakosság hiába költött másodízben is nagy összegeket iratai beszerzésére. A harmadikat 1924-ben rendezték, ez azután végkép betetőzte a bolgárság tragédiáját.

A földreform során elsősorban természetesen a beözönlő román telepések és a déldobruzsai románság jutott földhöz. A kisajátított nagybirtokokból, a lefoglalt egyházi, közjóléti és egyéb birtoktestekből a bolgár lakosság rászoruló része nem kapott egy barázdát sem, noha egyes helyeken az igényjogosultak száma elérte az 50%-ot is. A bolgár nemzetiség képviselői hiába kérték és sürgették, hogy legalább a hadirokkantakat és a hadiözvegyeket részesítsék kedvezőbb elbánásban, kérésük süket fülekre talált. Ezzel szemben a román tisztviselők, kereskedők 100—150 hektáros földbirtokokat kaptak, amelyeket azután jó áron továbbadtak. A behívott román telepéseket minden anyagi támogatás nélkül, gazdasági eszközök hiányában „telepítették le“: ezek azután a legfelháborítóbb rablásokat, zsarolásokat követték el a román hatóságok csendes segédletével. Nem csoda ilyen körülmények Le problème de la Dobroudja de Sud. Sofia, 1940.

között, hogy a tartományban egész falvak néptelenedtek el, a lakosság tetemes része kivándorolt. 1930-ig megközelítőleg 40.000-en menekültek át az anyaországba. Dél-Dobrudzsa nemzetiségi képe természetesen ennek következtében jelentékenyen megváltozott. Még így sem volt azonban igaza a román statisztikának, amely azt állította, hogy a Dél-Dobrudzsában élő románok száma eléri a kilencvenezret.¹

Ebből a számból arra lehet következtetni, hogy Romániában, úgy látszik, arra számítottak, hogy Dél-Dobrudzsát végérvényesen birtokukba vehetik és ott tartósan berendezkedhetnek. A tartomány elcsatolásával ez a derűre-borúra folyó telepítés megbosszulta magát. A krajovai megállapodásban ugyanis arról is történt döntés, hogy Romániának ki kell költöztetnie az itteni román lakosságot Észak-Dobrudzsába, aminek fejében Bulgária visszatelepíti a kiüldözött vagy Észak-Dobrudzsába menekült fhjtestvéreit a felszabadított területre. Körülbelül 45 ezer bolgár vissztelepedésével számolnak. A déldobrudzsai magánjavak megváltása fejében a bolgár kormány 450.000.000 lévát fizet s hír szerint ebből kártalanítják majd a román telepeseket, akiknek száma egyik megállapítás szerint húsz, másik számítás szerint nyolcvan ezerre tehető. A két ország a most létrejött határt véglegesnek és örökérvényűnek ismerte el: már ezért is kívánatos, hogy a jövőbeni súrlódásokat kiküszöböljék és nemzetiségeiket kivonják egymás területéről.

CSISZÁR BÉLA

VASÚTI GONDOK

KELET-MAGYARORSZÁG és Észak-Erdély egy részének visszatérésével az évek óta háttérbe szorított vasúti gondok egyszerre ismét életre keltek. Vasutaink hosszú éveken keresztül elmaradtak beruházásaikkal. Akiknek a múlt években alkalmuk volt külföldön járni, tapasztalhatták, hogy a közlekedési technika rohamos fejlődése mennyi új és értékes alkotással gazdagítja a forgalmi szolgálat ellátását végző berendezéseket, a közlekedés miként válik gyorsabbá, tökéletesebbé, pontosabbá és kényelmesebbé, míg nálunk a fejlődés csak vontatott volt.

Ezeknek a technikai alkotásoknak áldását ezzel szemben hazánkban csak hírből, vagy egy-két, inkább csak kísérletnek számító berendezésből ismerhettük meg, mert hazai közlekedéspolitikánk fejlődése rendkívül vontatott mértékben haladt csak előre. Amíg a német vasutak rohamos mértékben fejlesztették a motoros vasúti közlekedést és nagyszerű új mozdonyokkal tették lehetővé a mind gyorsabb és gyorsabb forgalmat, az olaszok a vasutak villamosításával, a franciák a motoros vasúti közlekedésnek legmagasabb tökéletesítésével, az angolok pedig a nagy raksúlyú kocsikkal haladtak előre, addig nálunk a helyzet egyre inkább romlott, vasutaink az elmaradt beruházások következtében teljes mértékben lezülltek.

A MÁV különböző évi jelentéseiben 1930/31-161 kezdve az építések és beruházások című fejezet a következő szavakkal kezdődik: „az államasutak kedvezőtlen pénzügyi helyzete miatt új építéseket és beruházásokat csak egészen szűk keretek között végezhattünk.“ És ez a mondat több éven keresztül ismétlődik anélkül, hogy a helyzet változott volna és a vasutak nem beruházásaikat, hanem legalább is múlthatatlanul szükséges felújításukat elvégezhetnék volna.

¹ Déldobrudzsa huszonzét évi kisebbségi történetét részletesen ismerteti az Union des Associations bulgares pour la paix et la S. D. N. „La situation des minorités bulgares en Roumanie“ c. kiadványa. (Szófia, 1932)